

Ocena dorobku naukowego dr Maksymiliana Drozdowicza w postępowaniu habilitacyjnym.

Maksymilian Drozdowicz w 1995 roku uzyskał absolutorium na Wydziale Filozoficznym misyjnego Wyższego Seminarium Duchownego Misjonarzy Werbistów. W późniejszych latach odbył studia iberystyczne na Uniwersytecie Wrocławskim, gdzie w 2001 otrzymał stopień licencjata a już rok później – tytuł magistra filologii hiszpańskiej na podstawie pracy zatytułowanej „Izolacja Paragwaju i jego literatura końca XX wieku według krytyki”, napisanej pod kierunkiem dr Zygmunta Wojskiego. W 2008 roku nadano mu tytuł doktora, a jego rozprawa doktorska pt. „Językowy obraz świata guaraní w polskich przekładach prozy Augusto Roa Bastosa” powstała pod opieką dr hab. Wojciecha Solińskiego.

Karierę zawodową habilitant rozpoczął w 2002 roku jako wykładowca języka hiszpańskiego w Misyjnym Wyższym Seminarium Duchownym Misjonarzy Klaretynów we Wrocławiu, gdzie pracował przez osiem lat, z czasem jednak jego działalność dydaktyczna coraz ściślej wiązała się z zainteresowaniami kulturowymi i literaturoznawczymi. Od 2008 roku dr Drozdowicz związany jest z Katedrą Romanistyki Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Ostrawskiego (Ostrawa, Republika Czeska), gdzie zatrudniony jest obecnie na stanowisku adiunkta i prowadzi zajęcia z literatury, historii i kultury krajów obszaru języka hiszpańskiego. W latach 2008 – 2010 oraz 2013 – 2015 pracował także jako wykładowca literatury iberoamerykańskiej w Wyższej Szkole Filologicznej we Wrocławiu a w okresie 2011 – 2013 powierzono mu wykład monograficzny z literatury iberoamerykańskiej i zajęcia z cywilizacji Ameryki Łacińskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim.

Ważnym aspektem dydaktycznej pracy Maksymiliana Drozdowicza są seminaria licencjackie i magisterskie (Uniwersytet Ostrawski i Wyższa Szkoła Filologiczna we Wrocławiu). Pod jego kierunkiem powstało około pięćdziesięciu prac licencjackich i magisterskich, co uznać należy za godne uwagi osiągnięcie.

Dla swoich czeskich studentów dr Drozdowicz przygotował antologię (*Antología de textos latinoamericanos*, Ostrava 2011), która na blisko trzystu stronach prezentuje teksty siedemdziesięciu dwóch autorów iberoamerykańskich oraz niewielki skrypt (*Manual básico de literatura latinoamericana*, Ostrava 2011), który w encyklopedycznym skrócie podaje bardzo podstawowe informacje o najważniejszych zjawiskach literackich w Ameryce Łacińskiej.

Ocena dorobku naukowego

Naukowe publikacje habilitanta to trzy monografie i 27 artykułów (w tym 20 opublikowanych po doktoracie, 3 przyjęte do druku). Jedną spośród wspomnianych monografii, zatytułowana *Językowy obraz świata guaraní w polskich przekładach prozy Augusto Roa Bastosa* (Wrocław 2015), stanowi poprawioną wersję pracy doktorskiej, dwie pozostałe wskazał Autor jako osiągnięcie będące podstawą do przeprowadzenia przewodu habilitacyjnego, zostaną zatem omówione w osobnej części tej recenzji.

Na naukowe zainteresowania Maksymiliana Drozdowicza wpłynęły istotnie jego podróże do Ameryki Łacińskiej – półroczny pobyt w Boliwii (1996) i dłuższy, bo trwający dwa i pół roku pobyt w Paragwaju w latach 1997-1999 – dzięki którym zyskał możliwość studiowania kultury, a zwłaszcza literatury Boliwii i Paragwaju. W swoim autoreferacie habilitant wspomina o cennych kontaktach z paragwajskimi uczonymi oraz o odbytych kursach dotyczących kultury guaraní. Wielkie znaczenie miał też dostęp do paragwajskich bibliotek zważywszy, jak niepełna i mało satysfakcjonująca jest popularyzacja i recepcja literatury paragwajskiej poza granicami tego kraju. W tym kontekście kształtuje się dominujące pole badawcze doktora Drozdowicza i znamienne jest, że wszystkie artykuły naukowe opublikowane w latach 2002-2014 – a jest ich dwadzieścia jeden – traktują właśnie o literaturze paragwajskiej. Osią tematyczną zdaje się tu być twórczość Augusto Roa Bastosa, niewątpliwie jednego z najwybitniejszych i najbardziej znanego pisarza paragwajskiego ale w kilku artykułach pojawia się też szersza perspektywa refleksji („El bilingüismo paraguayano y su literatura en guaraní”, „El dolor paraguayano y sus intérpretes”, „Las conexiones literarias entre España y Paraguay”). Z punktu widzenia polskiego czytelnika warto docenić opublikowany w kwartalniku *Ameryka Łacińska* artykuł „Recepcja twórczości Augusto Roa Bastosa w kontekście polskiego boomu” (2013). Eksploatowanie tematu paragwajskiej literatury XX wieku przez 15 lat pracy badawczej może budzić pewne zastrzeżenia, jednak plany naukowe, o których dr Drozdowicz wspomina w autoreferacie, pozwalają mieć nadzieję na poszerzenie horyzontu badań. Od 2014 habilitant zajmuje się problematyką teologii wyzwolenia w kontekście dzieła nikaraguańskiego poety Ernesto Cardenala, co znajduje odzwierciedlenie w serii pięciu artykułów i zapewne ma związek z pracą nad opublikowaną w 2015 roku monografią *En busca del Reino de Dios*.

Powstał też artykuł oparty na twórczości José Maríi Argudeasa (w druku) a w przygotowaniu jest publikacja „J.C. Mariátegui y la propuesta de una revolución comunitaria indígena”.

Należy docenić aktywność Maksymiliana Drozdowicza w naukowej działalności polskiego i czeskiego środowiska hispanistów. Od 2008 roku uczestniczył (z referatem) w siedmiu międzynarodowych konferencjach w Krakowie, Bratysławie, Pradze, Wrocławiu, Ustroniu i Banskiej Bystricy. Jest też organizatorem hispanistycznych konferencji naukowych na Uniwersytecie Ostrawskim. W latach 2009-2015 zorganizował aż dziesięć spotkań, z czego siedem w ramach cyklu Studenckich Konferencji Naukowych w dniu Jana Amosa Komeńskiego. Innym przykładem wspomnianej aktywności jest rola recenzenta publikacji naukowych – tu zwraca uwagę szeroki wachlarz tematyczny recenzowanych tekstów, który obejmuje problematykę historyczną, kulturoznawczą a nawet językoznawczą.

Na koniec chciałabym wyróżnić jeszcze jedno pole w dorobku naukowym habilitanta, a jest nim udział w projektach badawczych. W 2014 roku w ramach projektu Unii Europejskiej dr Drozdowicz przygotował cykl wykładów e-learning z literatury iberoamerykańskiej dla Wyższej Szkoły Filologicznej we Wrocławiu, a od 2015 roku jest kierownikiem naukowym i metodycznym zespołu badawczego w ramach projektu „Ideologia w literaturze latynoamerykańskiej” na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Ostrawskiego.

Ocena monografii

Zainteresowanie ideologicznym kontekstem literatury Ameryki Łacińskiej, o którym świadczy profil wspomnianego projektu badawczego, legło też u podstaw decydujących osiągnięć naukowych Maksymiliana Drozdowicza. Habilitant przedstawił do oceny dwie monografie, które omawiam poniżej.

1. *Anarquistas y esclavos. Reminiscencias barretianas en la literatura paraguaya (1940-1990)*, (Ostrava 2013, 332 str.)

Rozprawę otwiera wprowadzenie, w którym autor przedstawia korzenie anarchizmu oraz zarys historii ruchów anarchistycznych w Ameryce Południowej, a zwłaszcza w regionie La Platy. Zasadniczy wywód zamyka się w dwóch częściach; pierwsza zawiera biografię i omówienie dzieła Rafaela Barretta, hiszpańsko-paragwajskiego dziennikarza, eseisty i

myśliciela, a także wprowadza czytelnika w świat paragwajskiej literatury lat 1940-1990 określanej mianem prozy realizmu krytycznego, druga natomiast to analiza bogatego materiału literackiego, która wykazuje wpływ anarchistycznej ideologii na kształtowanie obrazu rzeczywistości paragwajskiej w twórczości pisarzy epoki naznaczonej przez dyktaturę Alfredo Stroessnera (1954-1989).

Książka, będąca owocem wieloletnich studiów autora, to wartościowe opracowanie szerokiego kulturowego kontekstu paragwajskiej prozy XX wieku. Maksymilian Drozdowicz umiejętnie analizuje uwarunkowania decydujące nie tylko o repertuarze tematycznym ale również o wiodących tendencjach estetycznych literatury Paragwaju. Można podjąć polemikę z podstawową tezą monografii, która może zbyt jednoznacznie wiąże ideologiczną wymowę tej prozy z myślą Barretta zważywszy, że po pierwsze panorama idei anarchistycznych w Ameryce Łacińskiej początku XX wieku jest szersza i bardziej złożona, po drugie zaś zbieżność tematyki i krytycznych postaw pisarzy w wielu krajach makroregionu wskazuje na wielkie znaczenie społeczno-politycznych uwarunkowań występujących w Ameryce Łacińskiej w skali ogólnej (np. dyktatura i wiążąca się z nią wizja władzy opresyjnej, krytyka Kościoła Katolickiego jako instytucji wspierającej konserwatywny układ społeczno-polityczny, dyskryminacja kobiet w patriarchalnym społeczeństwie latynoamerykańskim...). Trudno jednak odmówić autorowi prawa do kreowania własnych opinii, tym bardziej, że są one oparte na starannie budowanej argumentacji.

Tym, co budzić może zasadne zastrzeżenia, jest sposób wykorzystania źródeł bibliograficznych. Wywód habilitanta ma charakter erudycyjny i dowodzi znajomości obszernego korpusu opracowań, jednak skłonność do zbyt częstego powoływania się na opracowania krytyczne sprawia wrażenie, że wiele prezentowanych w książce opinii pochodzi „z drugiej ręki”. Na przykład w rozdziale 2 („Los autores paraguayos del realismo de denuncia”) nagromadzenie cytatów i odsyłaczy sprawia, że trudno wyłowić oryginalne refleksje autora. Zdarzają się też przypadki nadmiernej eksploatacji źródeł bibliograficznych, czego wymownym przykładem jest przypis zamieszczony na stronie 7.

W autoreferacie dr Drozdowicz odnosząc się do obu ocenianych rozpraw pisze, że jego zamiarem było przedstawienie „projektu ideologicznego w literaturach mniejszych krajów kontynentu pogrążonych w problemach związanych z istnieniem dyktatury” i w *Anarquistas y esclavos* cel ten z pewnością udało mu się osiągnąć. Lata 1940-1980 to w historii literatury

iberoamerykańskiej okres dominacji tzw. „nowej prozy”, która programowo odrzucała estetykę realistyczną poszukując nowych dróg artystycznej ekspresji. W tej sytuacji paragwajski realizm krytyczny znalazł się na marginesie wiodącego dyskursu krytyki literackiej, co sprawiło, że o literaturze paragwajskiej niewiele mówiono i pisano, a jedynym właściwie twórcą paragwajskim, który zyskał rozgłos i powszechne uznanie, był Augusto Roa Bastos. W tych okolicznościach książka Maksymiliana Drozdowicza stanowi cenne i bardzo potrzebne źródło wiedzy o literaturze, która nawet w perspektywie latynoamerykańskiego dyskursu literaturoznawczego traktowana jest często jako peryferyjna.

2. *En busca del Reino de Dios. La dimensión comunitaria de la obra de Ernesto Cardenal*
(Ostrava 2015, 390 str.).

Podobnie jak pierwsza z ocenianych książek, także i ta monografia skupia się na zagadnieniach natury ideologicznej. Tym razem autor przeprowadza analizę wspólnotowych koncepcji kluczowych dla życia i dzieła wybitnego poety nikaraguańskiego Ernesto Cardenala. W pierwszej części rozprawy Drozdowicz przedstawia najważniejsze inspiracje, które nie tylko ukształtowały Cardenala – poetę ale również Cardenala – duchownego i Cardenala – polityka. Najbardziej oczywisty kontekst stanowią teologia wyzwolenia i ideologia marksistowska, a na gruncie literatury – eksterioryzm. Habilitant objaśnia również historyczno-społeczne okoliczności, w jakich dojrzewa ideologiczny projekt poety – dyktaturę Anastasio Somozy i przewrót sandinistowski w Nikaragui oraz rewolucję kubańską. Podobnie jak w pierwszej monografii, także i tu autor sięga do licznych źródeł, jednak ich dobór budzi niekiedy pewne wątpliwości. Pomimo częstych i bardzo istotnych odniesień do wpływu Thomasa Mertona na poglądy nikaraguańskiego poety nie znajduję w bibliografii żadnego tekstu tego autora; habilitant szeroko omawia marksistowskie podłoże myśli Cardenala, jednak nie sięga po oryginalne teksty Marksa ale operuje wachlarzem cytatów i komentarzy zaczerpniętych z innych źródeł (s. 45-46). Jestem przekonana, że w trakcie swoich filozoficznych studiów habilitant czytał Marksa; o tym, że czytał Mertona, sam pisze w autoreferacie. Znajomość języka hiszpańskiego pozwala mu korzystać z bibliografii w języku hiszpańskim – dlaczego zatem opisując sytuację w Nikaragui powołuje się na felieton z „Gazety Wyborczej”? Podobnie jak w pierwszej z

omawianych rozpraw częste odsyłanie czytelnika do innych tekstów i wplatanie krótkich, kilkuwyrazowych cytatów istotnie zaburza spójność wywodu.

W drugiej części rozprawy Maksymilian Drozdowicz opierając się na lekturze tekstów Cardenala przedstawia istotę koncepcji wspólnoty, kluczowej dla tego poety i teologa wyróżniając cztery aspekty rozważane w czterech kolejnych rozdziałach Są to: wspólnota eklezjalna, marksistowsko-chrześcijańska wspólnota Solentiname, wspólnota walki i wspólnota eschatologiczna. Rozważania opierają się na kluczu, który sam habilitant tak oto wyklada w autoreferacie: „Idea wspólnoty w różnych okresach pisarstwa Cardenala może być definiowana pewnymi modelami poznawczymi, które nazwałbym znakami: istnieje więc koncepcja spod znaku Chrystusa, Marksa i Don Kiszota” Do tych trzech emblematycznych postaci dołącza też sam Cardenal, a wspólnym mianownikiem dla nich wszystkich jest w opinii autora bunt postrzegany jako podstawowy walor człowieka. Zgodnie z początkowym założeniem dominującą perspektywą książki jest perspektywa ideologiczna a osobiste doświadczenie wspólnoty zakonnej (przez siedem lat Drozdowicz był zakonnikiem werbistą) wiedzie habilitanta ku rozbudowanej refleksji teologicznej. W konsekwencji najściślej wyeksponowany został aspekt literacki, pomimo że w eksteriorystycznym modelu poezji Ernesto Cardenala dostrzega autor strategię budowania „wspólnoty czytelniczej i narodowej poprzez to, że jest w swych założeniach zrozumiała dla każdego” i „odwołuje się do doświadczenia” (Autoreferat). Brak w tym studium kompleksowych analiz literackich a fragmenty poezji Cardenala są przywoływane głównie ze względu na ich ideologiczną wymowę.

W mojej opinii najcenniejszą wartością recenzowanej monografii jest pokazanie bogactwa idei i poglądów Ernesto Cardenala w formie uporządkowanego, spójnego systemu i w specyficznym kontekście historyczno-ideologicznym Ameryki Środkowej. Kontrowersyjne wydaje mi się natomiast zestawienie szeregu „buntowników” (Chrystus – Marks – Don Kiszot – Cardenal) w takiej interpretacji, jaką proponuje Maksymilian Drozdowicz.

Na zakończenie jeszcze jedna sugestia. Habilitant deklaruje, że kieruje swoje książki do czytelnika „czeskiego”, „polskiego”, „środkowoeuropejskiego”. Nie jest to chyba najlepszy adres, skoro rozprawy opublikowano w języku hiszpańskim. Ponadto należałoby wprowadzić dodatkowe objaśnienia w tych rozdziałach, które

przedstawiają kontekst kulturowy. W obecnej postaci rzeczywistym odbiorcą jest czytelnik z obszaru języka hiszpańskiego i niewielkie grono specjalistów czeskich czy polskich.

Konkluzja

Dorobek naukowy Maksymiliana Drozdowicza świadczy o erudycji i dobrym przygotowaniu merytorycznym autora w zakresie problematyki ideologicznej. Pole badawcze, jakie wybrał habilitant, uważam za bardzo istotne dla studiów nad literaturą iberoamerykańską, którą cechuje wyraźnie deklarowane zaangażowanie polityczne, ideologiczne i społeczne. Godna uznania jest aktywność habilitanta w środowisku iberystów polskich i czeskich a jego zasługi dla rozwoju studiów latynoamerykanistycznych w Czechach są niepodważalne. Docenić wypada również osiągnięcia doktora Drozdowicza na polu dydaktyki. Moje zastrzeżenia odnoszą się głównie do warsztatu badawczego habilitanta, jednak wartość merytoryczna jego badań – szczególnie tych przedstawionych w pierwszej z recenzowanych monografii – jest znacząca.

W świetle powyższych uwag uznaję zatem, że osiągnięcia naukowe doktora Maksymiliana Drozdowicza kwalifikują go do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego przeprowadzanego na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego.

dr hab. Ewa Nawrocka

Kraków, 15.03.2016.